

2. Необхідним є забезпечення відповідності національного законодавства міжнародним стандартам у сфері прав людини, зокрема положенням Європейської конвенції з прав людини та практиці ЄСПЛ, яка не допускає обмеження права на захист без вагомих підстав.

3. У перспективі доцільним є запровадження сталих механізмів гарантування права на захист у надзвичайних умовах, зокрема: створення системи резервних захисників, удосконалення технічного забезпечення дистанційного зв'язку, чітке нормативне визначення меж допустимих обмежень прав під час війни.

Забезпечення права на захист навіть в умовах війни залишається маркером правової держави. Саме тому важливо не допустити того, щоб надзвичайні обставини стали виправданням для системних порушень прав людини у сфері кримінального правосуддя.

Список використаних джерел

1. Гнатюк М. В. Реалізація права на захист в умовах воєнного стану: актуальні виклики та правові шляхи вирішення. Вісник кримінального судочинства. 2023. № 2 (40). С. 28–35.

2. Шкурат А. О. Проблеми забезпечення права на захист у кримінальному провадженні в умовах дії правового режиму воєнного стану. Публічне право. 2023. № 4. С. 112–117.

3. Офіс Генерального прокурора України. Огляд практики кримінального провадження під час воєнного стану. URL: <https://gp.gov.ua>.

4. Національна асоціація адвокатів України. Рекомендації щодо забезпечення права на захист під час війни. URL: <https://unba.org.ua>.

Юлдашева Світлана Анатоліївна,
професор кафедри ділової української
та іноземних мов Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
філологічних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВНИЧОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Правнича термінологія є ключовим компонентом юридичної науки та практики, оскільки вона забезпечує точність

і однозначність правових понять. Кримінальне законодавство, яке регулює питання кримінальної відповідальності та покарання, має свою специфічну термінологію. Розуміння і точне використання правничих термінів є важливими для ефективного застосування закону й забезпечення правосуддя. Отже, маємо на меті розглянути особливості правничої термінології кримінального законодавства, її структуру, функції та проблеми, що виникають під час її застосування.

Правнича термінологія кримінального законодавства включає терміни й поняття, що використовуються для опису кримінальних правопорушень, покарань, процесуальних дій та правових інститутів. Основні функції термінології:

- термінологія визначає чіткі поняття і категорії, що є основою для правозастосування;
- забезпечує зрозумілу і точну комунікацію між правниками, суддями, адвокатами, прокурорами та іншими учасниками процесу;
- полегшує тлумачення норм кримінального законодавства та забезпечує правову визначеність.

Термінологія кримінального законодавства включає різні категорії термінів, насамперед можна вирізнити такі:

- **кримінальні правопорушення**: термінологія, що визначає види злочинів (наприклад, вбивство, крадіжка, шахрайство);
- **покарання**: термінологія, що описує види покарань та їх види (наприклад, позбавлення волі, штраф, виправні роботи);
- **процесуальні терміни**: термінологія, що стосується процесуальних аспектів (наприклад, слідство, судовий розгляд, апеляція).

Терміни у кримінальному законодавстві мають спеціалізовані визначення, які часто відрізняються від загального використання:

- **юридичне визначення**. Термін може мати особливе юридичне значення, яке необхідно враховувати під час його застосування;
- **класифікація злочинів**. Наприклад, злочини можуть класифікуватися за ступенем тяжкості (тяжкі, середньої тяжкості, невеликої тяжкості).

Нерідко у кримінальному законодавстві виникають проблеми, пов'язані з термінологією, а саме можна визначити такі:

– **амфіболії та неоднозначність.** Деякі терміни можуть мати кілька значень, що може призвести до неоднозначного тлумачення;

– **зміна термінології.** З часом терміни можуть змінюватися, і необхідно адаптуватися до нових визначень.

Які ж проблеми й виклики в правничій термінології кримінального законодавства можна визначити, що постають під час застосування законодавства й забезпечення правосуддя.

Як зазначає Н. Артикуца, сучасна юридична термінологія характеризується наявністю низки актуальних проблем, зокрема: відтворення процесу формування української юридичної термінології у широких хронологічних рамках на фоні державно-правового та етнічно-мовного розвитку суспільства; реконструкція лексичного складу і структури терміносистем на всіх етапах її історії; показ ретроспективи змін та їх динаміки як у межах окремої термінологічної одиниці, так і цілих термінологічних об'єднань [1, с. 56].

На наш погляд, це мовні й культурні аспекти термінів, оскільки правнича термінологія кримінального законодавства має свої особливості, це:

– **мовна адаптація.** Переклад термінів з однієї юридичної системи в іншу може бути ускладнений через відсутність відповідних термінів у мовах;

– **культурні відмінності.** Термінологія може відображати культурні та соціальні особливості, що потребує врахування під час її застосування у міжнародному контексті.

Не менш важливим аспектом функціонування правничих термінів кримінального законодавства є потреба в узгодженості, що є вкрай актуальним і дискусійним у науковому континуумі як лінгвістів, так і правників. Для забезпечення правової визначеності важливо:

– **узгодженість термінів.** Ця ознака узгодженості полягає у забезпеченні однозначності й консистентності термінів у межах одного законодавства і між різними правовими системами;

– **актуалізація термінів.** Регулярно переглядати й оновлювати терміни відповідно до змін у правовій практиці та наукових дослідженнях.

Окрім цих аспектів функціонування правничих термінів кримінального законодавства, варто розглянути рекомендації для вдосконалення термінології. Звісно, це стандартизація

термінів, оскільки розроблення та впровадження стандартів для термінології допоможе уникнути неоднозначностей і помилок.

Важлива й уніфікація термінології в межах законодавчих актів та між правовими системами.

Як зазначає І. Осика, «будь-яка форма уніфікації припускає насамперед ліквідацію багатозначності застосованих у правотворчості слів і словосполучень, їх анахронізму та розпливчастості з метою впровадження в текст нормативного акта єдиної, універсальної термінології, що становить невід'ємну частину уніфікованого циклу і багато в чому відображає його юридичну природу. Не можна вважати уніфікованими правові акти, у яких відсутня єдина термінологія» [3, с. 24].

Важливим складником над унормуванням правничої термінології кримінального законодавства є освітній компонент, бо розроблення нових, сучасних програм для навчання правників щодо специфіки правничої термінології кримінального законодавства надасть концептуального підходу до вивчення, дослідження цієї надважливої галузі у правничому термінознавстві.

Отже, правнича термінологія кримінального законодавства є важливою складовою частиною правової системи, що забезпечує точність і однозначність у правозастосуванні. Ефективне використання термінів, розуміння їх значення і контексту є критично важливими для правильного тлумачення і застосування кримінального законодавства. Вдосконалення термінології, стандартизація і адаптація до сучасних умов сприятимуть покращенню правової практики й забезпеченню правосуддя.

Список використаних джерел

1. Артикуца Н. Проблеми і перспективи вивчення юридичної термінології. Право України. 1998. № 4. С. 56–57.
2. Осика І. В. Роль уніфікації в систематизації законодавства Вісник. Запоріжжя, 2005. № 2 С. 24–28.
3. Сучасний кримінальний процес країн Європи: монографія [В. В. Луцик, В. А. Савченко, В. І. Самарін та ін.] ; за ред. В. В. Луцика та В. І. Самаріна. Харків : Право, 2018. 792 с.